

Učiteljski

TOVARŠ.

Izhaja
1. in 15. dne vsakega
meseca na celi poli.

List za šolo in dom.

Velja
za vse leto 2 gl. 50 kr.,
za pol leta 1 gl. 30 kr.

List II.

V Ljubljani 1. junija 1871.

Tečaj XI.

Metrična mera.

Pri 13. letošnji skupščini idrijskih učiteljev govoril *J. L.*

(Dalje.)

Kubična mera.

Prostornino merimo s kockami (kubikami), katerih robi so dolgotne mere.

$\frac{2}{\text{Kubikmeter}} \frac{1}{\text{Kubikmeter}}$ je torej kocka, pri kateri je slehern rob dolg 1 meter.

Matematično se lahko izračuni, da ima $\frac{2}{\text{kubikmeter}} \frac{1}{\text{kubikmeter}} = 10 \times 10 \times 10$

$(10^3) = 1000 \frac{1}{\text{decimeterkubikov}}$. Kubična mera se na kratko tako zapisuje, da se dolgotnemu znamenju postavi na desno zgor številka 3 in sicer vedno na enaki način, kakor pri znamenjih kvadratne mere.

$\frac{2}{\text{Kubikmeter}} \frac{1}{\text{Kubikmeter}}$ se piše: M^3 ; $\frac{2}{\text{kubikdecimeter}} \frac{1}{\text{kubikdecimeter}}$: d/M^3 ; $\frac{2}{\text{kubikdekameter}} \frac{1}{\text{kubikdekameter}}$: DM^2 .

Lestvica za kubično mero:

$$1 M^3 = 1000 \overline{d/M^3} = 1000000 \overline{c/M^3}$$

$$1 \overline{d/M^3} = 1000 \overline{c/M^3}$$

$$1 \overline{c/M^3} = 1000 \overline{m/M^3}$$

$$1 \overline{m/M^3}$$

$$1 \overline{MiM^3} = 1000 \overline{KM^3}$$

$$1 \overline{KM^3} = 1000 \overline{HM^3}$$

$$1 \overline{HM^3} = 1000 \overline{DM^3}$$

$$1 \overline{DM^3} = 1000 M^3$$

$$1 M^3$$

Pri kubični meri zapazimo tisočinsko razdelitev in množitev. Za lesno mero, za derva služi le posebni oddelek cele metrične ku-

bične mere, ta je „ster“, ki je toliko, kakor 1 meterkubik; 1 deka-ster je $10 M^3$, in decister je desetina ($\frac{1}{10}$) M^3 . Primerjajmo novo kubično mero še s sedanjo:

1	meterkubik	=	0.146	kubiksežnjev.
1	„	=	31.666	„ čevljev.
1	decimeterkubik	=	53.086	„ palecev.

Posodna mera.

Da se zmeri velikost posod, zedinili so se, da so prazni (votli) decimeterkubik, ki so ga „liter“ imenovali, vzeli za edinico. Liter je torej posodna mera, ktere prostornina znaša ravno $1 \overline{d/M^3}$ ali $1000 \overline{c/M^3}$. Od litra se izpeljujejo vse druge delivne in množivne mere te verste, ki so: deciliter, centiliter, mililiter; dekaliter, hektoliter, kiloliter, mirijaliter. Pri pisanji se liter enako metru skrajšuje, kakor kaže sledeča lestvica:

1	KL (M^3)	=	10	HL	=	100	DL	=	1000	L
			1	HL	=	10	DL	=	100	L
						1	DL	=	10	L
									1	L ($\overline{d/M^3}$)
1	L ($\overline{d/M^3}$)	=	10	d/L	=	100	c/L	=	1000	m/L
			1	d/L	=	10	c/L	=	100	m/L
						1	c/L	=	10	m/L
									1	m/L ($\overline{c/M^3}$)

Ako primerjamo tudi novo posodno mero s sedanjo, vidimo, da:

1	hektoliter	=	1.626	vaganov
1	„	=	1.767	veder
1	liter	=	0.016	vaganov
1	„	=	0.706	bokalov (blizo 3 „maselce“)

$\frac{1}{2}$ HL (50 L) bode po novem nadomestoval sedanje vedro; 1 liter bode spodrnil bokal; $\frac{1}{2}$ litra bode $1\frac{1}{2}$ maselca, t. j. sedanji „verček“; 4 decilitri bode malo več od sedanjega „maselca“.

Utežna mera.

Edinico za utežno mero so tako-le ustanovili: Izvagali so polni liter čiste, 4° C. gorke vode v brezračnem prostoru. Na to so dalje izračunili težo vode 1 centimeterkubika ali mililitra. To težo so imenovali „gram“, ki je edinica utežnih mer.

10 gramov = dekagram;

100 gramov ali 10 dekagramov = hektogram;

1000 gramov ali 100 dekagramov ali 10 hektogramov = kilogram.

1 liter	vode vaga	1 kilogram,	KG
1 deciliter	„	1 hektogram,	HG
1 centiliter	„	1 dekagram,	DG
1 mililiter	„	1 gram,	G.

Lestvica za utežne mere:

Uteži:

1 tona =	10 metr. centov	=	100 MyG	=	1000 KG	
1	„ cent	=	10 MyG	=	100 KG	
			1 MyG	=	10 KG	
				=	1 KG	
1 KG	=	10 HG	=	100 DG	=	1000 G
		1 HG	=	10 DG	=	100 G
				1 DG	=	10 G
					=	1 G

Tem primerni prostor:

1 M ³	=	1000 $\frac{d}{M^3}$	ali	1 KL
		100 $\frac{d}{M^3}$	„	10 HL
		10 $\frac{d}{M^3}$	„	1 DL
		1 $\frac{d}{M^3}$	„	1 L
		1000 $\frac{c}{M^3}$	ali	1 L
		100 $\frac{c}{M^3}$	„	1 d/L
		10 $\frac{c}{M^3}$	„	1 c/L
		1 $\frac{c}{M^3}$	„	1 m/L

(Konec prih.)

Geometrija ali merstvo v ljudski šoli. *)

(Dalje.)

Čveterokoti.

Slika ali podoba, ki je omejena od štirih strani, je čveterokot. Pri čveterokotu razločujemo štiri strani in štiri kote. Čveterokoti so razni. Naj važniši je kvadrat ali štirjak. Pri tem so vse štiri strani enako dolge; po dve nasprotni strani ste tudi vstrični. Tudi koti v kvadratu so enaki in sicer pravi koti. Malo različen od kvadrata je pravokotnik (Rechteck). Koti njegovi so pravi koti,

*) Gledé slik in pisave so se v dosedanjih sestavkih vrinile nekatere nepovoljne pomote, katerih pisatelj ni kriv, kajti z navadnim tiskarnim orodjem ni mogoče narediti vsega, kakor bi moralo biti. Č. g. g. bralci naj si tedaj pomanjkljivosti sami popravljajo!